Asiantuntijakuuleminen

16.10.2018 3096/00 00 02 00/2018

Viite Asiantuntijakutsu ke 17.10.2018 klo 10:30 / ***Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2019 talousarvioksi***

Aihe Momentti 30.01.05 Luonnonvarakeskuksen toimintamenot

Kuultava Talousjohtaja Jutta Petäjä, Luonnonvarakeskus

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

Tutkimusrahoitusuudistuksen vaikutus Luken taloudelliseen tilanteeseen

Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi (5.9.2013) sisälsi paitsi Luke-fuusion myös rahoitusrakenteen uudistuksen. Luken perusrahoituksesta tehtiin asteittain noin 19 milj. euron (M€) pysyvä siirto tutkimuksen uusiin rahoitusinstrumentteihin: Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitus sekä Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva selvitys- ja tutkimusrahoitus.

Luonnonvarakeskuksen toimintamenomomentilta Strategisen tutkimuksen rahoitusvälineeseen, Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaan sekä Oikeuspoliittisen tutkimuksen vahvistamiseen siirretyt määrärahat 2014-2017 sekä yhteensä, milj. euroa, Kyseessä vuosittaiset summat

	2014	2015	2016	2017	Yhteensä
Strategisen tutkimuksen rahoitusväline (siirto momentille 29.40.54)	0,000	-1,316	-8,180	-5,845	-15,341
Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminta (siirto momentille 23.01.22)	-1,461	-0,731	-1,461	0,000	-3,653
Oikeuspoliittisen tutkimuksen vahvistaminen (siirto momentille 29.40.50)	0,000	-0,145	-0,002	0,002	-0,145
Kaikki yhteensä	**-1,461**	**-2,192**	**-9,643**	**-5,843**	**-19,139**

Tämän lisäksi julkisen talouden tasapainottamiseksi on tehty muitakin määrärahaleikkauksia. Siten Luken talousarviorahoitus leikkautui nopeassa tahdissa tasolta 95 M€ (2014) tasolle 71 M€ (2018) (-25 %). Vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa Luken toimintamenomomentille on esitetty talousarviorahoitusta 72 M€.

Valtioneuvosto tekee uusien rahoitusinstrumenttien teemapäätökset. Biotalouden teemojen olisi pitänyt näkyä painopisteissä samalla painolla kuin ne näkyvät hallitusohjelmassakin.

Näkymät Strategisen tutkimuksen neuvoston osalta ovat nyt parantuneet luonnonvara-alan tutkimuksen näkökulmasta. Valtioneuvosto on päättänyt Strategisen tutkimuksen neuvoston teema-alueet ja painopisteet vuodelle 2019. Teema-alueet ovat:

- Kohti kestävää, terveellistä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää
- Innovatiiviset materiaalit ja palvelut resurssiviisauden ja kestävän kehityksen edistäjinä
- Julkisen vallan muuttuva rooli ja yhteiskunnan ohjaamisen mahdollisuudet
- Kulttuuri teknologisoituvassa yhteiskunnassa

Läpileikkaava painopiste on:
- Tutkimuksen eettisen ulottuvuuden vahvistaminen

Perusongelmana säilyy edelleen se, että rahoitus uusiin instrumentteihin koottiin lähes yksinomaan tutkimuslaitoksilta (osuus 1/3 julkisesta tutkimuksesta), mutta sitä ovat jakamassa kaikki, ml. yliopistot (osuus 2/3 julkisesta tutkimuksesta).

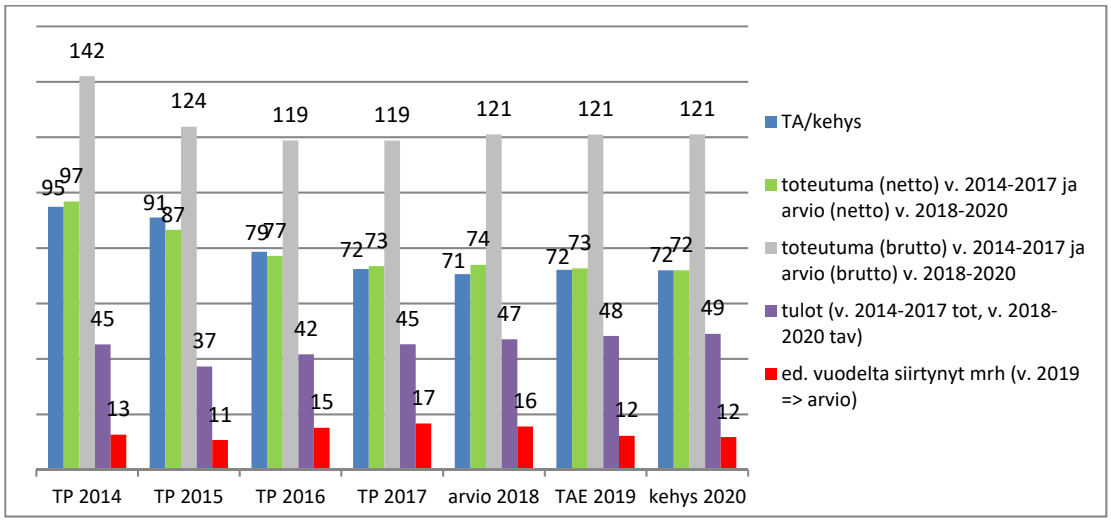
Aktiivisuudesta huolimatta Luke on onnistunut saamaan uusista instrumenteista (Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitus sekä Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva selvitys- ja tutkimusrahoitus) vuositasolle kohdentuen keskimäärin vain noin 2 M€ tutkimusrahoituksen.

Luken saamat myönteiset rahoituspäätökset, rahoituspäätökset jakautuvat usealle vuodelle

	2014	2015	2016	2017	2018/elo	2019	2020	2021	Yhteensä
Strategisen tutkimuksen rahoitusväline (siirto momentille 29.40.54)	0,000	0,434	1,347	1,098	2,108	2,054	1,678	0,316	9,035
Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminta (siirto momentille 23.01.22)	0,000	0,184	1,034	0,050	0,771	0,000	0,000	0,000	2,039
Oikeuspoliittisen tutkimuksen vahvistaminen (siirto momentille 29.40.50)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Kaikki yhteensä	**0,000**	**0,618**	**2,381**	**1,148**	**2,879**	**2,054**	**1,678**	**0,316**	**11,074**

Momentin 30.01.05 taloustilanne

Luonnonvarakeskus aloitti toimintansa 1.1.2015. Ennen Lukea toimineiden, fuusiossa yhdistettyjen laitosten talousarviomääräraha oli vuonna 2014 94,9 milj. euroa, kun nyt vuoden 2019 talousarvioesityksessä Luken toimintamenomomentille on osoitettu 72,2 milj. euroa. Vähennys on yhteensä 22,7 milj. euroa (24 %). Julkisen tutkimusrahoituksen siirrot ja muut talousarvioleikkaukset yhdistettynä laman kutistamaan yksityiseen rahoitukseen on johtanut siihen, että Luke on joutunut supistamaan toimintaansa nopeassa tahdissa.

Kuva: Luonnonvarakeskuksen rahoituksen kehittyminen v. 2014-2020
(HUOM! Vuosi 2014 Lukea edeltäneiden laitosten tilinpäätöstieto)

Sopeutuakseen ja parantaakseen kykyään palvella asiakkaitaan Luke on pannut toimeen seuraavat toimintaa tehostavat uudistukset:

1) Tutkimuksen ja tutkimuksen tukipalvelujen tehostaminen ja priorisointi
2) Viranomais- ja asiantuntijatoiminnan tehostaminen ja priorisointi
3) Hallinnon tehostaminen
4) Toimintojen valikoitu ulkoistaminen
5) Henkilöstön määrän (htv) vähentäminen 1700:sta 1300:aan
6) Toimipaikkojen määrä 35 → 25 ja toimipaikkojen profilointi niin, että tutkijat sijoittuvat aiempaa isompiin tutkijayhteisöihin → yliopisto- ja tutkimuslaitosyhteistyö
7) Tilatehokkuuden parantaminen valtion toimitilastrategian mukaisesti

8) Rahoitusrakenteen muuttaminen: tutkimuksella pitää lähtökohtaisesti aina olla ulkopuolinen rahoittaja

Rakenteellisten uudistusten ansiosta Luke on onnistunut uudistumaan niin, että se jatkaa myös uudessa rahoitusmaailmassa biotalouden johtavana, kansainvälisesti tunnustettuna ja kansallisesti hyvin palvelevana tutkimusorganisaationa.

Rinnakkain sopeuttamisen kanssa on turvattava:
- Ydinosaaminen
- Menestyminen yhteisrahoitteisessa hanketoiminnassa
- Riittävät viranomais- ja asiantuntijapalvelut
- Kilpailukykyinen, strategista uudistumista tukeva tutkimusinfra
- Yhteiskunnallista vaikuttavuutta vahvistava omarahoitteinen tutkimus

Talousarviorahoituksen osuus oli 70 % Luken perustamisvuonna 2015 ja tulevalla kehyskaudella sen osuus tulee olemaan noin 59 %. Tämä edellyttää **Luonnonvarakeskukselta tulorahoituksen kasvattamista**. Noin 80 % tuloista kertyy yhteisrahoitteisesta hanketoiminnasta. Rahoitusrakenteen muutoksen toteuttamisessa keskeisenä myös vaikuttavuutta lisäävänä toiminnallisena painopisteenä on asiakasrahoitteisen ja EU-rahoitteisen toiminnan kasvattaminen.

Luonnonvarakeskuksen kokonaismenot ja ulkopuolinen rahoitus, sekä ulkopuolisen rahoituksen osuus kokonaismenoista

	2015	**2016**	**2017**	**2018 ennuste**
Kokonaismenot (talousarviomenot) (M€)	125,9	118,8	118,7	120,8
Tuotot ja kirjaamisoikeudet (M€)	**39,3**	**41,7**	**45,3**	**46,9**
- Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	23,8	24,0	28,8	30,5
- Maksullisen toiminnan tuotot	7,7	7,9	7,1	7,0
- Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset	4,1	6,1	6,4	6,5
- Muut tuotot	1,6	2,4	1,5	1,5
- Kirjaamisoikeudet	2,1	1,3	1,5	1,4
Tuottojen ja kirjaamisoikeuksien osuus kokonaismenoista	**31 %**	**35 %**	**38 %**	**39 %**

Yhteisrahoitteisen ja yhteistoiminnan tuotot rahoittajaryhmittäin

	2017 M€	**2018 ennuste M€**
Yhteisrahoitteinen ja yhteistoiminta (sis. kirjaamisoikeudet)		
- EU-rakennerahastot	6,1	7,1
- MMM + Makera	6,7	6,8
- EU-rahoitus	3,5	4,5
- Suomen Akatemia	2,8	3,8
- Muut ministeriöt	3,2	2,9
- Yritysrahoitus	1,5	1,6
- Muut julkiset (kunnat, virastot, maakuntaliitot, yliopistot jne.)	1,4	1,3
- STN-rahoitus	1,3	1,4
- Pohjoismainen rahoitus	1,0	1,1
- Säätiöt ja rahastot	1,1	1,0
- Business Finland	0,9	0,8
- Muu kansainälinen rahoitus	0,6	0,6
- VN-Teas	0,5	0,5
Yhteensä	**30,6**	**33,4**

Nopeassa tahdissa tehdyt leikkaukset ovat olleet raskaat senkin takia, että viranomais- ja asiantuntijatehtävät (runsas neljännes Luken toiminnasta) rahoitetaan pääosin Luken perusrahoituksella. Tehtävien taustalla on sekä kotimainen että kansainvälinen, erityisesti EU:n, lainsäädäntö sekä Suomen tekemät kansainväliset sopimukset. Viranomais- ja asiantuntijatehtävien kokonaisuudessa tuotetaan yhteiskunnallista päätöksentekoa, elinkeinotoimintaa ja kansalaisia varten tietoa, tietovarantoja, tilastoja sekä asiantuntijapalveluita.

Viranomais- ja asiantuntijatehtävät sisältävät metsäpuiden, maatalous- ja puutarhakasvien, kotieläinten sekä kalojen geenivaraohjelmat ja jalostusohjelmat, vieraslajiseurannat, uhanalaisuusarvioinnit, kasvihuonekaasuinventaariot, luonnonvara- ja ruokatilastot, valtakunnan metsien inventoinnin, monimuotoisuuden, metsätuhojen ja metsätalouden vesistökuormituksen seurannat, luonnonvarasektoreiden suhdannekatsaukset, maatalouden lajikekokeet, kasvinsuojeluaineiden testauksen, kasvintuhoojaseurannat, kotieläinten ruokintasuositukset, maa- ja puutarhatalouden kannattavuuslaskennan, Eläinten hyvinvointikeskuksen, suurpeto-, hirvieläin-, pienriista-, villisika-, riistalintu-, majava-, myyrä- ja hyljeseurannat, Itämeren ja sisävesien kalojen, vaelluskalojen ja kalastuksen sekä raputalouden seurannat, arvokalojen sopimuskasvatuksen, porolaiduninventoinnit.

Ilmastonmuutos ja muut globaalit kehitystrendit korostavat luonnonvaratalouden tutkimuksen merkitystä. Samalla kasvaa tarve viranomais- ja asiantuntijatehtäville sen myötä, kun sektoreita koskevat kansainväliset sopimukset, ohjaus ja lainsäädäntö lisääntyvät.

Mikäli ulkopuolisen rahoituksen kasvu ei toteudu tavoitteen mukaisesti ja tulevien vuosien talousarviorahoitukseen kohdistuvat määrärahaleikkaukset ovat merkittäviä ja uusien tehtävien hoitamiseen ei osoiteta lisärahoitusta, niin Luonnonvarakeskuksen rahoitus ei ole riittävä turvaamaan nykyistä toimintakykyä eikä mahdollista tutkimuksen vahvistamista. Menojen sopeuttaminen edellyttäisi henkilöstömäärän vähentämistä, toimipaikkarakenteen uudelleen arviointia sekä ostopalveluna toteutettujen toimintamallien tarkastelua. Luonnonvarakeskuksen bruttomenoista 63 % on henkilöstömenoja, 15 % palveluiden ostoja ja 11 % toimitilamenoja.

Luken osaaminen ja asemoituminen bio- ja kiertotalouden uusien ratkaisujen tuottajana kiinnittyy vahvasti kansallisiin biotalouden arvoketjuihin. Niissä on Suomen vahvuus ja hyvinvoinnin lähde myös tulevaisuudessa. Monilla bio- ja kiertotalouden toimialoilla on vahvaa kasvua, jonka tueksi tarvitaan yhä vahvempaa tutkimuspohjaista tietoa tukemaan esimerkiksi biotalousinvestointeja koskevaa päätöksentekoa.

<u>Luomuinstituutin toiminta ja rahoitus</u>

Helsingin yliopisto (HY) ja Luonnonvarakeskus (Luke) (31.12.2014 saakka Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus) ovat syksyllä 2012 perustaneet yhteistyösopimuksella Luomuinstituutin, jonka toiminta alkoi vuoden 2013 alussa. Luomuinstituutti toimii kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettuna, tutkimukseen perustuvaa tietoa tuottavana, kokoavana ja yhteiskunnan käyttöön välittävänä verkostona. Luomuinstituutti ei muodosta sopijapuolista irrallista, itsenäistä oikeushenkilöä vaan toimii sopijapuolten virtuaalisena, sopimuksellisena yhteistyöinstituuttina. HY:n ja Luken sopimus päivitettiin lokakuussa 2016, ja se on voimassa toistaiseksi.

Luomuinstituutti tukee toiminnallaan kotimaisen luomutuotannon vahvistumista koko elintarvikeketjussa tutkimuksen, kehityshankkeiden ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen keinoin. Tutkimus on monitieteistä, ja se kohdistuu koko elintarvikeketjuun. Luomuinstituutti harjoittaa myös kehittämistoimintaa.

Vuoden 2019 talousarvioesityksessä Luomuinstituutin toimintaan on budjetoitu 60 000 euroa Luonnonvarakeskuksen toimintamenomomentilla ja lisäksi yhteistyösopimuksen perusteella HY maksaa Lukelle 60 000 euroa em. palkka- ja hallintomenojen kattamiseksi. Keskeinen koordinaatio- ja viestintätoiminnan perusrahoitus puuttuu vuoden 2019 talousarviorahoituksesta ja tulevien vuosien määrärahakehyksistä.

Luonnonvarakeskus esittää, että Luonnonvarakeskuksen toimintamenomomentille (30.01.05) osoitetaan vuoden 2019 talousarviossa lisäyksenä 180 000 euroa Luomuinstituutin perusrahoituksen turvaamiseksi. Luonnonvarakeskuksen toimintamenomomentille viime vuosina kohdennetut määrärahavähennykset ja laaja menojen sopeuttaminen eivät mahdollista ao. rahoitustarpeen turvaamista momentin 30.01.05 nykyisen määräraharaamin sisällä.